

BIJENTEELT

KUNSTRAAT

en hoe het te gebruiken

KUNSTRAAT VAN DE ALLERBESTE KWALITEIT
broed- of honingkamerformaat, naar keuze, per kg f 7,—

Voor uw zuivere was betalen wij f 4,50; voor uw ruwe raat f 1,10 per kg. Verwerken van zuivere was tot kunstraat f 2,— per kg.

In onze nieuwe prijscourant vindt u het beste voor de laagste prijs. Voor zover de voorraad nog strekt zenden we u gaarne gratis een geïllustreerde handleiding voor het inzetten van kunstraat enz.

Laat elk volk een paar kunstraten uitbouwen en kijk eens, hoe gretig de koningin die met eitjes belegt! Neem in mei een paar ramen met veel stuifmeel uit de kast en geef er ramen met kunstraat voor terug. In de plaats van het stuifmeel krijgt u broed en . . . meibijen worden haalsters voor de zomerdracht!

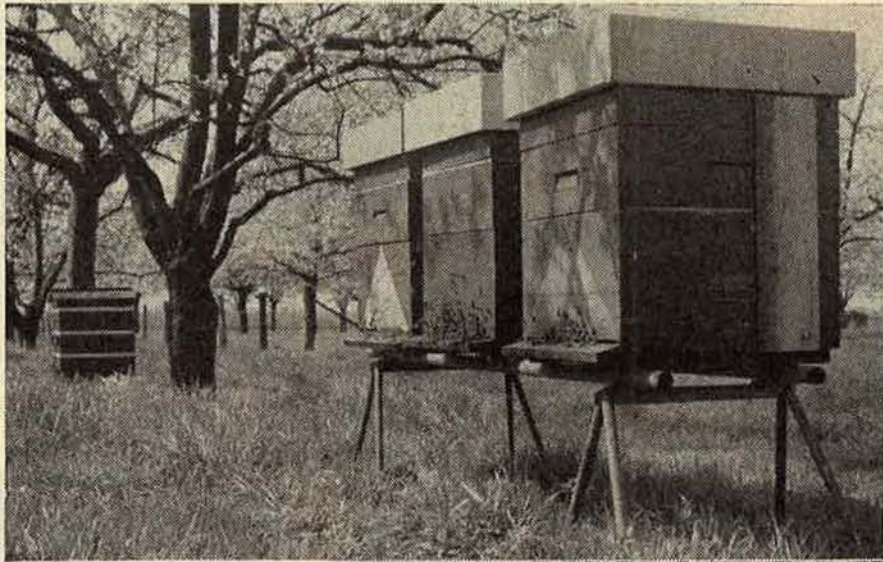
Hang **nimmer** kunstraat in een volk dat zwermneiging heeft. Hang **nimmer** kunstraat in een volk als er niets te halen is. Zo'n volk is niet in de stemming om de kunstraat mooi uit te bouwen. Wilt u in drachtloze tijden toch kunstraat laten uitbouwen, dan moet u voeren. Geef **nimmer** kunstraat aan een klein volkje, de bijen bouwen het alleen maar uit zover ze het kunnen bezetten.

Maar als u in de onderbak tijdens de voorjaarsdracht een sterk volk hebt, geef dan in de bovenbak wat kunstraat. Dit wordt prachtig en „van lat tot lat” uitgebouwd. Onze nieuwe kunstraatwalsen geven een mooie, diepe celindruk, wij verwerken alleen brandzuivere geurige bijenwas en . . . wij proberen niet u een velletje per kg. méér te leveren ten koste van de kwaliteit.

GOEDE DINGEN

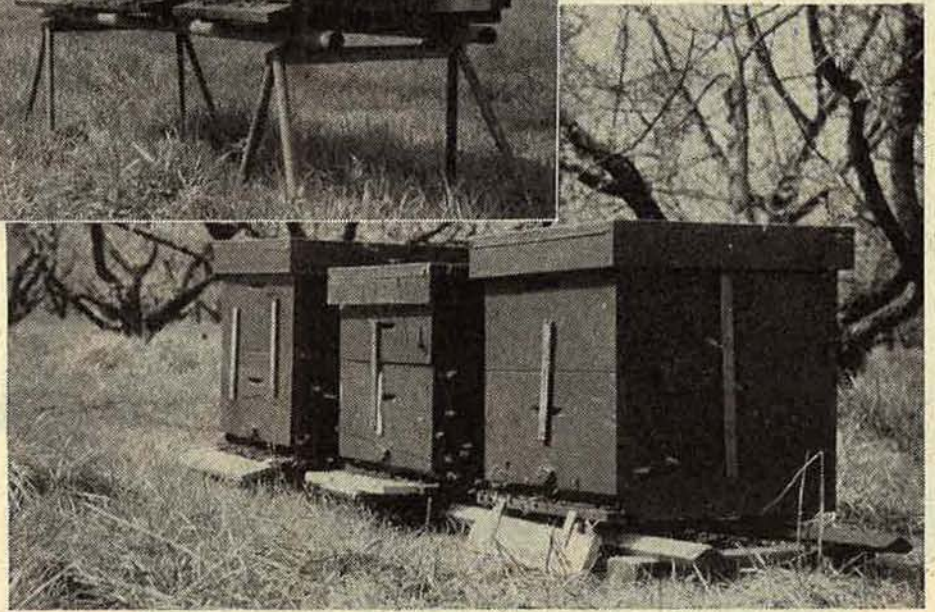
BIJENHUIS
WAGENINGEN

TEL. 08370-2863
GIRO 823276

Kasten van Willem in de kersenboomgaard. Het moerrooster ligt onder de bovenste honingkamer. Let op het diepe, geheel met zink beklede dak.

Spaarkasten op de grens tussen kersen en appels. Let op het verschil van dak. Alle kasten zijn op de meest eenvoudige, tevens de veiligste wijze gereedgemaakt voor transport, nl. door er een paar latjes tegen aan te spijkeren.

van Horen en Zien

Het kan nog mooi worden. We behoeven nog niet, en hopen ook niet na afloop van het nu begonen bijenseizoen te moeten schrijven, als na de bekende Hommelestelevisie uitzendingen, 't had zo mooi kunnen zijn.

Ik geloof namelijk dat het er met de bijenvolken op het ogenblik goed voorstaat. Bij mij althans is het best. Nu heb ik mijn vijf kasten niet op suiker overwinterd, doch op druivensuiker.

Uit een brand kocht ik enige jaren geleden een vat dat druivensuiker moest zijn. Ik had er destijds de bijen mee afgevoerd en met goed resultaat. De bijen waren er tijdens het voeren woest op. In een uur waren de voerbakken steeds leeg, waar zij met suiker vier maal langer over deden.

Maar bij onze secretaris, die ook zo'n half opengebarsten vat, evenals ik voor niet te veel had gekocht, kwam het faliekant uit. In het voorjaar waren al z'n volken dood met nog bijna al het voer in de ramen. Ik heb toen mijn vat het vat maar gelaten, totdat ik het van 't najaar weer ontdekte, en ik besloot m'n volken er volledig en rijk mee af te voeren. Doch ik heb het voer eerst degelijk opgekookt, indachtig de

raadgeving in ons Groentje, om dit met iets gegiste honing te doen, alvorens die aan de bijen te voeren. Daarom schreef ik, 'k geloof dat het er met de bijen goed voor staat. Zijn de mijne praktisch op honing overwinterd, toch moeten bij u, m'n collega imkers, de volken ook wel goed uit de winter gekomen zijn, gezien de zachte winter en het vroege voorjaar. Want op zomerdag 7 april keek ik al m'n volken na en vond ik al zo veel honing, stellig van de wilg in de ramen, dat het mij verbaasde. Daarom m'n opschrift, verwachtingsvol geschreven, 't zal mooi kunnen zijn. Ik wens het u allen van harte toe.

Voor mij is er dit voorjaar echter een maar aan. Op 29 april ga ik met m'n vrouw op bezoek naar m'n zoon, schoondochter en kleinkinderen op Vancouver Island, helemaal aan de andere kant van Canada. Gelukkig hopen we 11 juli a.s. weer terug te zijn. Nu worden m'n bijen gedurende m'n afwezigheid wel goed verzorgd door m'n broederimker Hoek, doch ik mis toch dit jaar zelf het mooiste, het fijne, de ontwikkeling van m'n volken zelf gade te slaan, vooral nu het geen suiker- maar honingvolken zijn.

Toch vind ik het ook wel prettig de Canadese imkers, waar ik drie jaar geleden zo vriendelijk en gastvrij ontvangen werd, weer te ontmoeten. Ik hoop u er in de paar volgende artikelen van te vertellen. Het eerste van de uitreis, tien dagen Rijndam, Holland-Amerikalijn, Rotterdam-Montreal, en dan vier dagen per trein, Montreal - Vancouver, Canadian Pacific Railroad. Het kan interessant worden. ◇

Willem Word Wakker!

Op welke verschillende manieren we deze afleggers kunnen maken, zullen we straks nog wel eens bekijken. Voor het moment kunnen we volstaan met vast te stellen, dat wij bij de huidige drachtverhoudingen en imkertechniek feitelijk niet buiten de kleine reservevolken kunnen. Volgen we de Aalster-methode, dan hebben we voor elk volk een aflegger nodig en degenen, die slechts met een beperkt aantal volken werken, is dit zeker sterk aan te raden, al ben ik, zoals reeds eerder vermeld, er niet voor dit aantal te verkrijgen door van ieder volk, goed of slecht, een aflegger te nemen. Is onze stand wat groter, dan is het niet te doen en naar mijn mening ook niet noodzakelijk om voor ieder volk een aflegger te hebben. Het is te bewerkelijk en het is te duur. Als we behoorlijk inwinteren en dus met redelijk sterke volken uit de winter komen, hebben we ook zoveel reserve niet nodig. Ik beweer niet dat het niet prachtig is als we het wel hebben. Maar ik ben van mening dat we, op deze wijze werkend, het imkeren alleen goed mogelijk maken voor de echte liefhebber. Voor de grote massa, die er graag en begrijpelijk, ook nog wat beter van wil worden, moeten we naar methoden, die overeenkomst vertonen met de werkwijzen op de grotere bijenstanden en daarbij hoeven we heus niet altijd naar Amerika te kijken. Deze rubriek is niet de aangewezen plaats om erover uit te weiden hoe deze beroepsmensen over amateurmethoden en het door hen noodzakelijk geachte gereedschap denken, maar veel goede woorden hebben zij daar niet voor over. Maar ook als wij meer in de richting van het bedrijfsimkeren gaan, dan nog blijft de aflegger onontbeerlijk. Immers met die afleggers moeten we de tegenvallers opvangen. En daarom is het ook nodig een zeker aantal reservevolkjes te overwinteren. Nu kan men natuurlijk over het aantal twisten. Naar mijn mening is een kleine bijenstand, laten we zeggen tot vijf volken, zo kwetsbaar, dat het zeker aanbeveling verdient voor elk volk een reservevolk te overwinteren. Ik bedoel dit: als een van die volken moerloos uit de winter komt en er is in het voorjaar nog een ander ongelukje dan zijn er al twee nodig om dit op te vangen en blijven er nog maar drie reservevolkjes over voor die doeleinden, waar ik straks nog even over uitweiden wil. Op grote standen is deze verhouding altijd gunstiger, zodat u dan met minder reserve toe kan. Een grotere stand is, per volk berekend, trouwens altijd voordeliger, omdat bepaalde kosten nu eenmaal gelijk blijven of u veel volken hebt of weinig; denk maar eens aan het aanschaffen van een slinger. Een reden temeer om dus nog maar wat uit te breiden.

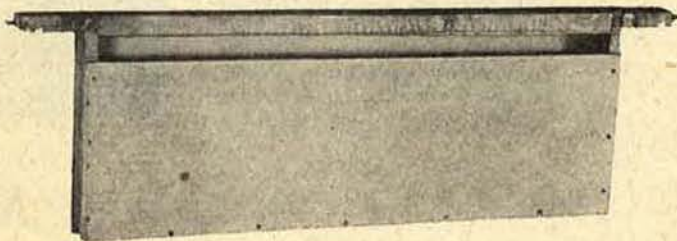
Ik noemde u in de loop van mijn verhaal al het gebruik van een aflegger bij het invoeren van koninginnen, voor het geval u de volken van moeren van betere komaf wilde voorzien, hierboven noemde ik u de aflegger als middel om een moerloos volk op de been te houden, zodat u niet al uw imkervrienden hoeft af te rennen, om te vragen of zij u ook op staande voet aan een leggende moer kunnen helpen. Ik zeide al in de aanvang van deze rubriek, dat we ter wille van de bestuiving moeten uitbreiden en niet moeten inkrimpen en hoe zou u dat eenvoudiger kunnen doen dan door een aflegger van goede huize zich tot hoofdvolk te laten ontwikkelen. Daarbij profiteert u tevens van het voordeel, dat een dergelijke aflegger, omdat hij er steeds een beetje ruimte bij krijgt en

gewoonlijk ook nog kunstraat moet uitbouwen, meestal geen zwermplannen maakt en in haalijver dikwijls boven de grote volken uitkomt. Het kan zelfs zijn voordelen hebben — neen, sterker uitgedrukt — het verdient beslist aanbeveling, als u een hoofdvolk hebt dat minder voldoet; om dit op te ruimen door de moer te doden en het volk te verenigen met zijn buurman en in de plaats daarvan een goede aflegger tot hoofdvolk op te fokken. Laat het u niet bezwaren, dat er een overjarige moer in zit. Een van de grootste bezwaren van de Aalster is, dat de jonge moeren, waarvan je niet weet wat ze doen, in de hoofdvolk zitten en de oude moeren, die in hun tweede jaar zijn, wat meestal het beste jaar is, in de afleggers. Bovendien hebben die oude moeren het vorige jaar op zomer- en najaarsdracht al kunnen laten zien wat zij waard zijn. Een moer die bijzonder goed is, moet u natuurlijk zo lang mogelijk aanhouden en deze niet verloren laten gaan door klakkeloos ieder jaar jonge moeren te fokken. Ook dat is een bezwaar, wat ik tegen het al te stelselmatig toepassen van de Aalster methode heb. Gebruik hem, maar doe het met verstand en met het oordeel des ondersheids.

Het is algemeen bekend dat de heide bijen „vreet” en dat we dus het broed uit de afleggers uitstekend kunnen gebruiken om de heidevolken te versterken. Van het versterken met vlieg bijen heb ik nooit zoveel resultaat gezien, deze zijn gewoonlijk al weer heel gauw verdwenen, zodat ik sterk de voorkeur geef aan het bijhangen van broedramen en wel de ramen met open broed aan de buitenkant om zo lang mogelijk te verhinderen dat de bijen honing in de kantramen brengen.

Ik hoop u hiermede voldoende te hebben aangetoond, dat u voor het op peil houden van uw honingvolken en dus voor het veilig stellen van uw opbrengst, voor zover u dat dan zelf in de hand hebt, niet buiten reservevolken kunt. Onze wakkere Willem gaat zich dus, voor zover hij deze niet heeft, afleggerkastjes aanschaffen of deze zelf maken. Nu vind ik eerlijk gezegd de gebruikelijke zesraamskastjes daarvoor te licht van constructie en te klein. Voor een goede overwintering zijn ze wel een beetje koud, hoewel u dat natuurlijk kunt verhelpen door ze tegen elkaar te schuiven en een stuk asfalt papier er over uit te rollen. Maar ik heb ze nu eenmaal graag een beetje steviger. Te klein zijn ze mij omdat ik een voerraam van broedkamerformaat gebruik, zodat er nog maar ruimte voor vijf ramen overblijft. Er is trouwens niets wat u belet er een gewone tienraamskast voor te gebruiken, waar u naar behoefte verkleinblokken inhangt. Persoonlijk gebruik ik achtraamskastjes, die universeel bruikbaar zijn, heel geschikt voor het vormen van afleggers, en die, als ze mee naar de heide gaan, het daar bij matige dracht dikwijls beter doen dan tienramers.

Ik wilde me, zoals ik al zo vaak heb gedaan, weer eens op een zijpaadje begeven en u nog eens doorzagen over dat voerraam. Het is eigenlijk onbegrijpelijk dat zo'n handige methode van voeren bij ons in de loop van de jaren volledig in onbruik is geraakt. Op bijgaande foto ziet u zo'n raam, waarmede in de afgelopen zomer een aflegger is gevoerd met droge suiker. Dat het goed gaat kan u blijken uit het feit, dat het volkje, toen het de suiker ophad, zich al zover had ontwikkeld, dat het ogenblikkelijk raat in het lege raam begon te bouwen. Overigens neemt het voeren van suiker in droge toestand steeds toe en bij onze

Catalogus voor Pijprokers

INLEIDING

„Er zijn evenveel typen tabak als er mensen zijn” heeft een groot tabakskenner gezegd. Inderdaad... er is sportieve tabak... en er is tabak om aandachtig weg te blazen boven een goed glas wijn... er is pittige mixture (voor de pijp met kleine kop)... en er is de klassieke baai voor de rustige roker (in zijn daagse pijp met grote kop)...

Het aantal merken is momenteel echter te groot en te onduidelijk geworden. Wij willen U daarom deze Catalogus van Pijptabak voorleggen: een Selectie van een aantal van de beste en meest constante pijptabakken, die nu in Nederland verkrijgbaar zijn, en wij willen u iets vertellen over de aard en samenstelling daarvan.

Doe uw vondst op uw gemak en... wèloverwogen.

SCHIPPERS - individuele smaak

Geheel afwijkend van alle andere bekende mélanges (nl. door gebruik van bepaalde oosterse kruiden i.p.v. saus) zijn smaak en geur van de „Schipperstabak”. Rook deze zeer kruidige tabak langzaam in een middelgrote pijp, waarbij het unieke aroma het best tot zijn recht komt. Bevalt de zachte smaak u - dan bent u o.a. in gezelschap van veel Zwitsers en Luxemburgers. In plastic tipper 95 ct.

TROOST - rijp en rustig

Troost is een der meest beroemde en constante merken in Nederland, maar ook ver overzee, b.v. in de U.S.A. geliefd en bekend geworden. De tabak is rijp en rustig van smaak, beslist zacht op de tong, bevat veel White Burley en Maryland „married” (zoals de mélangeur zegt) met geurige typen echte Java en Sumatra. Troost trekt prettig in elke pijp. Verpakt in de beroemde tapse pakjes, baai 80 ct, krul 90 ct.

TABA - milde heerenbaai

Het lichte, frisse aroma van deze milde heerenbaai berust op een zeer zorgvuldige menging van 18 verschillende tabakstypen. Taba bevat o.m. Burley, Maryland en de authentieke „herderstabakken” uit Zuid-Amerika zoals Rio Grande en Paraguay. Verpakt in handzame (witte) tipper f. 1.-.

POORTERS - cigarro leaf

Edel als 'n oude bourgognewijn, samengesteld uit de beste tabakken van Java en Sumatra, van Havana en Braziel. Evenals wijn moeten zij langzaam rijp worden - „agen” - om daarna, op beproefde wijze te worden gemengd, gekorven en geëest totdat de tabak „knispert” in de hand van de mélangeur. Een bijzonderheid is dat deze tabak moet kunnen blijven „ademen” en daarom uitsluitend in papier (of hout) kan worden verpakt. f 1,40, en f 1,-.

ALBION - English mixture

De echte Engelse mixture heeft het aroma van reizen over de zeven zeeën en thuis komen bij een knappend houtvuur... Albion-mixture geeft met ieder trekje een nieuwe smaak doordat het vuur a.h.w. van blad naar blaadje trekt. Albion-tabak is koel en slow-burning, wordt strikt naar geheim oud-Engels recept gesausd en gemélangeerd uit o.m. zuivere Virginia's. In de originele blauwe buidel-tjes, met praktische roll-top sluiting f. 1.-.

oosterburen zijn al verscheidene imkers er toe overgegaan ook de wintervoorraad in de vorm van droge suiker in te voeren. Nu heeft het voeren van droge suiker belangrijke voordelen tegenover de suikeroplossing en bezwaren staan daar eigenlijk niet tegenover of het moest zijn, dat het niet mogelijk is om hoeveelheden van een paar kg per dag in te voeren. De grootste bezwaren van het voeren van suikeroplossing en dan in het bijzonder bij het niet te vermijden voeren van de afleggers, zijn op de eerste plaats de onrust, die het verwekt en vervolgens de juist door die onrust ontstane kans op roverij. Het voeren van opgeloste suiker geeft direct een belangrijk voorspel van bijen, naar mijn gevoel voor een niet gering deel veroorzaakt door het feit, dat de bijen het overtollige vocht van de suiker gedeeltelijk via hun lichaam lozen. Aangezien er gewoonlijk wordt gevoerd als er buiten niets of weinig te halen is, trekt dit direct de haalbijen van sterke volken aan. Bij de kleine en bovendien nog niet tot evenwicht en eenheid gekomen afleggers is de kans op roverij zo groot, dat het eigenlijk alleen maar verbazing kan wekken, dat dit niet altijd gebeurt. Er zijn echter m.i. nog veel belangrijker bezwaren aan het voeren van de veel aangeprezen en liefst ook nog warm toegediende kleine hoeveelheden suikeroplossing, of u dat nou doet in de vorm van het door mij verfoeide drijfvoeren of als noodvoeding, blijft precies gelijk. Telkens als u een voerpotje opzet, worden de bijen naar buiten gedreven, wat vooral in het voorjaar bijen kost. De moer wordt sterker gevoed en gaat meer eieren leggen, wat ook de bedoeling van de imker was. Inmiddels is het voerpotje leeg, de activiteit van de bijen loopt weer terug, de moer gaat minder eieren leggen. Als het zaakje zich weer heeft ingesteld op een drachtloze tijd, want u moet het voeren zien als een kortstondige goede dracht — of deze uit de suikerpot komt of van buiten maakt voor de reacties van de bijen geen verschil — komt u weer met een vol voerpotje aanstevens en het hele spul begint weer van voren af aan. Ik hoop dat u inziet, dat u op een dergelijke wijze, en vooral in het voorjaar, de bijen eigenlijk permanent in een staat van onrust houdt, waardoor u onnodig bijen verspeelt, grote kans voor roverij veroorzaakt en het biologisch evenwicht in het volk, wat met de huidige methoden naar mijn smaak toch al te veel geweld wordt aangedaan, regelmatig en stelselmatig verstoort. Hoewel ik het verband niet kan bewijzen zijn vele van de regelmatig voorkomende voorjaarsklachten als inballen van moeren (wat tussen deze haakjes gezegd mijn moeren schijnbaar uit principe nooit doen) plotseling optredende moerloosheid en dergelijke, mogelijk mede hieraan te wijten.

Hoe heel anders wordt de situatie als we een volk met droge suiker te hulp komen. Om te beginnen hoeft u niet elke dag of om de andere dag met een potje suikerwater te lopen, u hoeft ook geen suiker op te lossen, maakt geen kleverige troep als u er per ongeluk mee morst en als u er op de stand mee morst veroorzaakt u geen gevaar voor roverij. Het voerraam van broedkamerformaat, geheel gevuld met droge suiker is voor minstens veertien dagen voldoende. Er is steeds voer aanwezig en niet de ene keer volop en makkelijk opneembaar en daarna niets. Het voer kan niet zo snel worden opgenomen en werkt dus als een matige maar constante dracht. Er behoeft geen overtollig water te worden uitgescheiden er is geen extra voorspel en dus minder kans op roverij. Er bestaat geen gevaar, wat bij het voeren van opgeloste suiker altijd aanwezig is, dat u suiker krijgt op plaatsen waar u ze niet gebruiken kan en waardoor er straks suiker in uw honing zit. Omdat deze wijze van voeren meer overeenkomst heeft met de natuurlijke omstandigheden wordt het evenwicht in het volk daardoor minder verstoord, wat op zich zelf al een belangrijk winstpunt is.

Nadat ik eenmaal een ernstige roverij op vier afleggers heb moeten bezweren, door deze kilometers ver weg te brengen met alle daaraan verbonden bezwaren, voer ik afleggers uitsluitend met het voerraam met droge suiker. Ook alle volken die op reis gaan, krijgen

in de honingkamer een honingkamervoederraam met droge suiker mee.

Is er geen dracht, dan kunnen de bijen vooruit en gaat de broedaanzet door. Is er wel dracht, dan worden de voerramen bij de eerste controle door uitgebouwde lege vervangen.

Ook na het slingeren, als er gewoonlijk een drachtpauze is, krijgen de bijen de uitgeslingerde ramen terug met een voerraam met droge suiker. Deze methode bevalt mij uitstekend. U behoeft niet bang te zijn dat u suiker in de honing krijgt, de suiker wordt naar behoefte opgenomen en niet opgeslagen. Wat u niet moet doen, met de goede bedoeling om de bijen te helpen, is de suiker vochtig maken. Er vormt zich dan op de bovenlaag een harde korst, die de bijen het opnemen van de suiker bemoeilijkt en wat tot gevolg heeft dat zij suikerkristallen, welke zij niet kunnen oplossen, naar buiten dragen. Hoe droger en fijnkorreliger de suiker is, hoe makkelijker ze wordt opgenomen en hoe beter het voeren verloopt. Ik ben er van overtuigd dat u, als u eenmaal een proef met het voeren met droge suiker hebt genomen, zo gauw mogelijk voor elke kast twee voerramen zult maken, nl. één van broedkamer- en één van honingkamerformaat.

Wij kwamen eigenlijk op dit voerraam, omdat we het hadden over de voordelen van afleggers, die we overigens nog niet hebben, zodat het hier de juiste plaats is om de verschillende manieren om aan afleggers te komen eens nader te bekijken. Daarna zullen we dan nog even praten over het verkrijgen van reserve-volken door het splitsen van een volk, waarvan wij goede verwachtingen hebben. Om te beginnen de afleggers. Wat is de beste tijd om deze te maken? Natuurlijk zo vroeg mogelijk, maar niet zo vroeg dat we onze voorjaarsdracht in gevaar brengen. Hierbij moeten we bedenken, dat als we een aflegger maken er of in de aflegger, of in het hoofdvolk straks een jonge moer zal moeten worden bevrucht. Daarvoor zijn darren nodig. Nu zie ik gewoonlijk op mijn stand in de eerste dagen van mei darren verschijnen en ik verbeeld mij dat het gewoonlijk de 2de mei is dat ik ze zie vliegen (de darren wel te verstaan). Deze darren zijn dan nog niet geslachtsrijp, want dat tijdstip ligt tussen de negende en de twaalfde dag na het uitlopen van het broed. Het is dus zeker aan de veilige kant om voor half mei geen afleggers te maken.

Als we deze afleggers hetzelfde seizoen nog willen gebruiken voor het versterken van onze hoofdvolken, of misschien zelfs de gok willen wagen om deze afleggers als honingvolk op de heide te gebruiken, dan moet deze aflegger de tijd hebben om zich behoorlijk te kunnen ontwikkelen. Dit hebt u natuurlijk ook in de hand door zo nodig sterke afleggers te maken, maar dat kost bijen van de hoofdvolken. Aangezien half juni gewoonlijk de zomerdracht inzet met acacia, vroege linde en klaver enz. moeten we dan de hoofdvolken weer in orde hebben en mogen we er zeker niet aan plukken. Als we in dat hoofdvolk een jonge moer hebben moeten fokken, moeten we dat ook ongeveer drie weken voor het begin van de dracht doen en daaruit volgt dus dat de laatste 10 dagen van mei de meest geschikte tijd voor het maken van afleggers is. Als we afleggers maken om tévens het zwermen te verhinderen, zoals we dat bij de Aalstermethode doen, moeten we het zeker niet te laat doen. Ik geloof dat daar een van de oorzaken van het optreden van bruidszwermen ligt.

Afleggers maken kunnen we op verschillende manieren doen, maar altijd gaat dat gepaard met een vorm van koninginneteelt. Nu is koninginneteelt niet alleen een der interessantste delen van de bijenhouderij, maar een zekere mate van koninginneteelt is ook onvermijdelijk. Alleen wordt de doornsee-imker direct kopschuw als je dat woord noemt en dat is naar mijn mening voor een niet gering deel een gevolg van verkeerde propaganda of van propaganda van de verkeerde methoden in boeken enz. De kleine Nederlandse imker heeft geen behoefte aan omlarven (wat geen goed Nederlands is, maar Duits) en het daarbij

behorende gereedschap en als hij hoort, dat hij een teeltvolk en een pleegvolk nodig heeft, krijgt hij al de zenuwen, want dan is met zijn zes of acht volken al 25 tot 33% van zijn bijstand voor het grootste deel van het jaar buiten bedrijf. En toch moet hij reserve hebben en ook nog van goede afstamming. Voordat we dus deze afleggers gaan maken wil ik eerst een methode bespreken om een klein aantal reservevolken te kweken, gecombineerd met eenvoudige koninginneteelt. Het volk dat u hiervoor bestemmen wilt, moet u van te voren uitzoeken, want het moet de eigenschappen hebben die u graag ziet. Hierbij kan uw boekhouding u helpen. Dit volk moet zo gauw als er geslachtsrijpe darren zijn, dus in de tweede helft van mei, zwermrijp zijn. Als het een goed volk is, zal het dit uit zich zelf beslist niet zijn. U moet het dus op zwermhoogte brengen door het op één broedkamertje te houden en flink te voeren. Als het volk een geknippede moer heeft, houd het dan goed in de gaten dat de voorzwem niet afkomt, want dan bent u die moer kwijt. Maak, als voldoende moerdoppen zijn belegd, een aflegger met de oude moer en verzorg die goed met voer, want die oude moer gaat meteen met leggen door. Geef ze zo mogelijk een raam met uitlopend broed uit een andere kast mee. We houden over een bak met raten, gevuld met broed in verschillende stadia van ontwikkeling met een aantal moerdoppen.

Nu moeten we wel de moeite nemen om iedere avond even te gaan luisteren of de jonge moer tuut. Dan moeten we de volgende morgen bijtijds aan het werk en liefst voordat de bijen vliegen. In ieder geval mag de eerste nazwerm niet afkomen, want daar gaan te veel bijen en een aantal jonge moeren mee en het is de bedoeling de bijen te verdelen in zoveel mogelijk delen, die ieder een broedraam met een koninginnecel krijgen. Van ramen met veel moerdoppen snijden we er een paar met een stukje raat uit. Met een aangepunt lucifertje of zoiets (liever geen speld of spijker, die zijn zo glad) steken we die op een andere raat, waar wel wat, liefst open broed inzit, om er zeker van te zijn dat de dop voldoende wordt verpleegd. De afleggerkastjes moeten natuurlijk klaar staan. U kunt uit zo'n volk altijd nog minstens vier kernvolkjes maken, maar ook wel meer, want desnoods steekt u een dop op een broedraam uit een andere kast. Hebben we dit gedaan voordat de bijen vliegen, dan hebben we nagenoeg geen bijen en zeker geen darren verspeeld. Vlieggaten sluiten en voor voldoende lucht zorgen.

Nu komt het er op aan een plaatsje op te zoeken waar u een redelijke kans hebt dat de jonge moeren door de eigen darren worden bevrucht. Als u deze methode bijtijds hebt voorbereid, hebt u dit natuurlijk al lang gedaan. Daar hoeft u nu niet direct heen te stuiven, want de kastjes mogen rustig een of twee dagen dicht blijven, als ze maar donker staan en als de bijen maar lucht hebben. Hebt u een dergelijk plaatsje gevonden en dan natuurlijk op voldoende afstand, zodat de bijen niet naar de stand terugkomen, want ook de ingevlogen haalbijen zitten hierbij, dan laat u die moeren daar rustig bevruchten. De praktijk heeft geleerd, dat de bijen bijv. niet makkelijk over hoge bomen gaan, dus als u een plaatsje in het bos kunt vinden of in het voorjaar op een flink stuk hei of iets dergelijks, kunt u redelijkerwijs verwachten dat het wel lukt. Deze volkjes kunt u zich — met een beetje steun — tot een groot volk laten ontwikkelen en u kunt ze ook op dezelfde wijze gebruiken als de afleggers, waar we het volgende maand even over willen hebben.

Maandoverzicht van Willem

De bijen zijn inmiddels naar de voorjaarsdracht. De kersen kwamen, althans in 't midden van het land — het zuidelijk deel is altijd voor — omstreeks 10 april in bloei (vorig jaar waren ze nog een dag of drie later) het koolzaad heeft de Paasdagen nog even afgewacht. Aan de ene kant is het voor hen die naar het

fruit zijn gegaan een geluk dat het abnormaal warme voorjaarweer in de week van 3-9 april niet heeft aangehouden, want dan was het met de bloei snel gedaan geweest, aan de andere kant hebben de bijen het bij de aanvang van de bloei niet erg getroffen. Het terughoude weer veroorzaakt echter als regel een lange en langzaam verlopende bloei zodat in de kasten van hen, die de bijen goed verzorgd met voldoende ruimte en reserveproviand in de vorm van een voerraam met droge suiker op de dracht hebben gebracht, nog heel wat jonge bijen geboren kunnen worden, die tegen het einde van de dracht nog aan het binnenhalen van een oogst kunnen medewerken.

Bij het nazien van de volken voor de eerste maal dit jaar, op 9 april, bleek dat tegen elke verwachting in het voedselverbruik maar matig is geweest en alle volken nog over minstens 3 kg. verzegeld voer beschikten, wat me niet heeft belet ze toch nog maar een voerraam suiker in de honingkamer mee te geven. Wil het een beetje op de vroege dracht en zit er eenmaal wat honing in de honingkamer, dan verwisselen we dit raam tegen een uitgebouwd honingkamerraam en wil het helemaal niet, dan zal het voerraam nog eens gevuld moeten worden. De kans op zwermen is, nu we evenals het vorige jaar, zo vroeg naar het fruit gaan en dus vermoedelijk ook wel vroeger dan normaal terug zullen komen, niet groot, zeker niet bij volken met geknippede moeren, wat ook weer een paar dagen uitstel geeft. Anders ligt dit voor de koolzaadreizigers en voor hen die willen blijven voor de moerasandijvie is dit natuurlijk wel een probleem. Zij zullen ter wille van de grotere opbrengst wat meer risico moeten nemen en voor hen zal de veiligste weg zijn op de dracht afleggers te maken.

Het verheugend verschijnsel mag hier ook wel even gememoreerd worden, dat de vraag naar volken voor het fruit gestadig toeneemt. Vlak voor de bloei was er in de Betuwe nog plaats voor enige honderden volken, tegen de officiële vergoeding. Dan is het temeer spijtig te moeten ervaren dat een fruitkweker, die altijd behoorlijk en tot tevredenheid van alle partijen was bediend, plotseling geen bijen meer nodig bleek te hebben. Bij navraag bleken er toch bijenvolken in zijn bongerd te staan. Het is zonder meer duidelijk dat daar weer een imker tussen zit, die zijn volken gratis of ver beneden de prijs heeft geplaatst.

Verder ben ik door een lezer van deze rubriek op de vingers getikt. Dit is een zeer verheugend verschijnsel, want het bewijst dat deze rubriek, mede gelet op vroegere reacties, ten minste drie lezers heeft en daar wil ik zuinig op zijn. Bedoelde lezer schrijft „Hoe komt u er bij dat de volken in een Kuntzsch-zwilling kast in een gezamenlijke honingkamer werken”. Ja, hoe ben ik daar in hemelsnaam aangekomen, want niets is minder waar. Integendeel, beide kasten zijn tot een geheel verenigd, maar de volken werken geheel op zich zelf. Alleen overwinteren de volken in deze kasten in de bovenruimte en de bedoeling is, dat ze dan tegen de scheidingswand kruipen en op die wijze elkaar verwarmen. Vermoedelijk heeft mij de tweevolkskast door het hoofd gespeeld, waarin twee volken wel in één honingkamer werken. Voor deze slip bied ik u graag mijn verontschuldiging aan met een compliment voor de accurate lezer, die zo snel de vinger op de wonde plek legde.

Dezelfde lezer vindt deze kast bijzonder geschikt als de reiskast. Hij meent zelfs dat er geen betere reiskast is dan de Kuntzsch. Het spijt mij, maar deze mening kan ik beslist niet delen, echter ik heb het al eerder gezegd, laat degene, die met materiaal werkt wat hem bevalt en waarmede hij goede resultaten bereikt, er beslist bij blijven.

imkersdag

in alkmaar

In overleg met de afdeling Heiloo en Omstreken heeft het hoofdbestuur besloten de Imkersdag 1960 in Alkmaar te houden op **zaterdag 27 augustus**. De afdeling Heiloo en Omstreken bestaat over enkele jaren reeds 40 jaar en heeft haar leden in verschillende omringende plaatsen, zoals Castricum, de Egmond, Bergen, Schoorl en ook de stad Alkmaar. Daar de stad Alkmaar het eigenlijke middelpunt van de afdeling is, worden daar de meeste vergaderingen gehouden en dit jaar dus ook de Imkersdag. Het is voor het eerst in de geschiedenis van de Vereniging, dat zover naar het noordwesten een Imkersdag wordt georganiseerd. De gekozen plaats is bekend genoeg in de vaderlandse geschiedenis. Verder wordt de stad door toeristen veel bezocht om de eveneens zeer bekende wekelijkse kaasmarkt, de mooie oude gebouwen en het verdere stadsschoon, waarvan in de toekomst misschien

iets zal moeten verdwijnen, opgevoerd aan het steeds toenemende verkeer.

Het voorlopige programma van de Imkersdag is reeds vastgesteld en zal zijn:

1. De morgenvergadering in Het Wapen van Heemskerk in de Breedstraat.
2. Lunch en eveneens honing- en wastentoonstelling in het Gulden Vlies in de Koorstraat.
3. In de namiddag een excursie met autobussen naar de duinstreek met een oponthoud in Bergen (N.H.)

Zet de Imkersdag 1960 op 27 augustus reeds voorlopig op uw kalender of in uw agenda. Bespreek in uw afdeling reeds de mogelijkheden tot deelname. We verwachten natuurlijk veel Noordhollandse afdelingen. De noordelijke provincies kunnen over de afsluitdijk komen en de oos-

Accijnstorentje

telijke kunnen van de gelegenheid profiteren om een rondrit om het IJsselmeer te maken, daar de afstand door de Noordoostpolder niet groter is dan de zuidelijke route over Amsterdam.

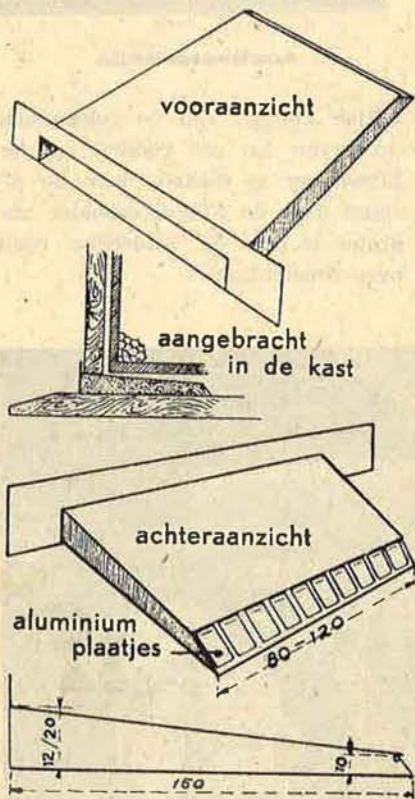
Kaaswegen
op de
Kaasmarkt

uit de Jaagkiepers

Een handig apparaat.

Een bijenhouder uit Joegoslavië schreef aan een collega in Straatsburg een brief over een apparaat dat hij gemaakt had, met het verzoek hierover de Franse bijenhouders in te lichten, daar hij meende dat deze hiervoor wel belangstelling zouden hebben. In de Revue Française d'Apiculture 1960-2 werd hieraan voldaan en daar ik vermoed dat dit apparaat ook in ons land zijn nut kan hebben, volgt hierbij een korte uiteenzetting en de oorspronkelijke tekening.

Het apparaatje is van plaatijzer en aan de achterzijde voorzien van een bijenuit (beter in-) laat (type Porter). Het wordt in het vlieg gat geschoven en sluit dat geheel af. De thuishkomende bijen gaan door de nieuwe opening gemakkelijk naar binnen en komen door de loop

achterin de kast uit. De bijen die naar buiten willen, trachten aan de voorkant hun kast te verlaten en hopen zich daar op en kunnen de binnenkomende bijen niet hinderen, zodat de werking van de inlaat niet gestoord wordt. Dit zou wel het geval zijn als de binnenkomende bijen aan de voorzijde in de kast zouden komen. In korte tijd soms binnen een half uur, zijn alle bijen binnen. Het apparaat kan voor verschillende doeleinden gebruikt worden, als:

1. Bij het bespuiten met insecticiden, zonder dat de bijenhouder hiervan te voren kennis kreeg.
2. Als de kasten overdag, dus tijdens de vlucht, reisklaar gemaakt moeten worden.
3. Om kunstzwermen te maken.
4. Bij roverij, die in korte tijd tot stilstand komt.

En de ontwerper, Just Usaj te Belgrado, voegt hieraan toe: De praktische imker zal dit apparaat in andere voorkomende omstandigheden, weten te gebruiken.

Een nieuwe methode om te voeren.

Uit een artikel uit Bienenvater 1960-1 van Ir. H. Ruttner, Lunz: Er zijn bijna evenveel voeder-apparaten als kasten en dat wil wat zeggen.

Welke eisen moet men aan het voederapparaat stellen?

1. Dit moet hygiënisch zijn, geen bijen mogen kunnen verdrinken.
2. De plaats waar het voedsel wordt opgenomen moet zo groot zijn, dat er geen gedrang kan ontstaan.
3. De aanvoer moet in kleine hoeveelheden, maar zonder onderbreking plaatsvinden.
4. Het geven van het voedsel mag niet meer zoveel tijd en arbeid kosten.
5. Men moet de gehele dag voedsel kunnen geven.
6. Voedsel kunnen geven aan enkele volken gedurende drachtloze tijden.
7. Men moet het voedsel koud kunnen geven.

Een goed apparaat is een blikken bus van 8 liter inhoud met een zogenaamd drukdeksel. De bus is 20 cm hoog met een doorsnede van 13.5 cm. Midden in het deksel is een rond gat van 6 cm, afgesloten met een gesoldeerd koperen gaasje.

In deze bus doet men eerst 5 liter water, daarna 5 kg suiker hetgeen 6 liter oplossing geeft.

Het deksel wordt dan vastgeklemd. Om deze bus te plaatsen houdt men met één hand een doek op het gaas en keert dan de bus om, er zal dan weinig vloeistof uitvloeien en kan men de bus zo op een opening in het dekkleedje plaatsen.

De inhoud zal in 4 à 5 dagen opgenomen zijn waarna een tweede gave kan plaats vinden.

Voordelen zijn:

1. Door het fijne gaas zijn de bijen van de suikeroplossing gescheiden, kunnen dus niet verdrinken.
2. Een ruime plaats voor de bijen om het voer op te nemen, het gaas is 28 cm² groot.
3. De bijen nemen in 24 uur ongeveer 1 kg suiker op, de bijen kunnen met slechts één onderbreking hun wintervoorraad opnemen.
4. Men hoeft niet te roeren.
5. Deze methode is van groot belang voor buitenstanden.
6. Het voedsel wordt zelfs bij nachtvorsten opgenomen, er is dus geen verwarming nodig. De suiker wordt niet vooraf opgelost, daar dit in koud water gedurende het opnemen vanzelf plaatsvindt.

Na een proefneming van 3 jaar, waarbij meer dan 500 volken werden behandeld gelooft men in Oostenrijk dat naar menselijke verwachting deze methode niet verbeterd kan worden.

Het werk van Dr. C. Verheijen-Voogd.

Enige jaren geleden werd een bijenvolk van een imker in Duitsland moerloos. Het volk zat in een kast met achterbehandeling, die voorzien was van een uittrekbare slede, zodat het gehele broednest uit de kast getrokken kon worden.

De bijenhouder trachtte het volk met eitjes een nieuwe koningin te laten telen, maar dat mislukte; ook het geven van een nieuwe moer had geen succes. Ten einde raad haalde hij het volk uit elkaar en vond, gekneld tussen slede en kastwand het dode lichaam van de oude koningin. Dit lichaam was voor de bijen niet dood, zij hadden zich niet

moerloos gevoeld en dus geen doppen aangezet of de nieuwe koningin aangenomen.

Over deze o.i. vreemde gedragingen geeft het werk van onze landgenote Dr. C. Verheijen-Voogd opheldering. Misschien heeft u deze jonge geleerde ook geholpen bij haar studies door het zenden van koninginnen, zoals elk jaar in ons Groentje wordt gevraagd.

Op het Internationaal Congres te Weenen in 1956 hield onze geleerde, toen nog juffrouw C. Voogd een lezing: De invloed van een koningin op de ontwikkeling van de eierstokken bij werkbijen.

Op 4 mei 1959 werd zij, intussen mevrouw Verheijen geworden, doctor in de wis- en natuurkunde op een proefschrift in het Engels: How worker bees perceive the presence of their queen (Hoe werkbijen de aanwezigheid van hun koningin ervaren).

In het Archif für Bienenkunde 1959-II bespreekt Dr. Armbruster een artikel van onze doctor in het Zeitschrift für vergleichende Physiologie; hieruit het volgende:

De talrijke bekwame, maar eenvoudige proeven leren ons veel nieuws. De koninginne-stof (queen substance— niet te verwarren met het koninginnevoedsel) van Dr. Butler speelt inderdaad de hoofdrol. Maar deze stof wordt niet ingenomen en zo doorgegeven gelijk honing, maar blijft waarschijnlijk alleen aan de monddelen zitten. Zo lang de bijen de beschikking hebben over deze stof, (die afkomstig is van de koningin) ontwikkelen de eierstokken van de werkbijen niet en gevoelt het volk zich niet moerloos.

Tot dit doel behoeft de koningin

niet levend te zijn; een bevruchte koningin, reeds drie jaar dood, werkte nog tamelijk, maar een onbevruchte koningin, ook reeds drie jaar dood, was van geen invloed.

Maar de koningin moet door de bijen betast kunnen worden. De vorm doet er niet toe: als men de koningin met een vernis bestrijkt, gaat de uitwerking verloren en gaat het volk zich moerloos gevoelen. Maar voorwerpen, die met de koningin-stof worden bestreken, worden als een bevruchte koningin beschouwd. Op bijgaande foto, die op een voorpagina van Gleanings stond, ons welwillend door Mevr. Verheijen-Voogd afgestaan, ziet u de hofstoet een „Ersatz“-koningin, een stukje hout, besmeerd met de stof, belikken, zij hebben een koningin, hun eierstokken zullen zich niet ontwikkelen en het volk gevoelt zich niet moerloos.

Als de oproep voor koninginnen weer in ons Groentje versijnt, en u, bij het nazien van een zwermrijp volk de jonge koninginnen voor het grijpen heeft en hiervoor geen bestemming heeft, doe ze dan in een lucifersdoosje en zend ze aan het opgegeven adres; portokosten worden vergoed. U doet er een goed werk mee.

In Gleanings 1959-10 vinden we over dit onderwerp de volgende mededeling:

Op een vergadering van Amerikaanse imkers hield Dr. C. L. Farrar, hoofd van de Bijenteelt-laboratoria in de V.S. een rede. Hierin deelde hij mede, dat meer onderzoek nodig is inzake de koninginnestof. Dr. Butler, de ontdekker van deze stof, heeft de imkers gevraagd, hun overtuiging koninginnen niet weg te gooien,

maar de koppen ervan aan hem te zenden. Men wil genoeg van deze stof verzamelen om die behoorlijk te analyseren in de hoop dat het mogelijk wordt hem syntetisch te maken. Als dat economisch mogelijk zou zijn, zouden bijenhouders hiervan gebruik kunnen maken om het zwermen te beheersen en voor talrijke andere doeleinden.

Uit een oud aantekenboekje 1888-1899.

Op 10 augustus 1888 schreef Jan E. Doornbos, Achterdiep, (Een dorp in het oostelijk deel van de provincie Groningen) zijn naam in een met leer gebonden opschrijfboekje; gelukkig kwam dit boekje in ons bezit. Uit de notities in dit boekje, die zeer verspreid en onoverzichtelijk zijn ingeschreven, maar gelukkig meestal voorzien van een datum en jaartal, kunnen wij een inzicht krijgen in de bijenteelt in dit gedeelte van ons land ten tijde toen onze vereniging nog niet was opgericht. Wie was Jan E. Doornbos?

Uit het boekje kunnen wij opmaken dat hij een boer was met een gemengd bedrijf, maar dat hij ook imker was en handelaar in honing en bijenvolken; hij reisde met zijn bijen, vermoedelijk ook in Duitsland. Wij vinden een notitie: . . . bijen van Grenskantoor gehaald. Hij kocht en verkocht volken, honing en was, zelfs vinden we een aantekening dat hij mede verkocht heeft. Hier en daar vinden we een wijsgerig gezegde, dat voor ons geslacht vreemd is; hoewel deze niet op de bijenteelt betrekking hebben, wil ik er t.z.t. enige van opnemen.

Ik heb gemeend de oorspronkelijke schrijfwijze niet te moeten veranderen. Uit het boekje zijn bladzijden verwijderd en kinderen hebben erin geschreven (o.a. met kinderhand: In het jaar 1935 was het beien zo slecht, geen stukje honing hebben we geproefd) maar het is m.i. een kostbaar boekje.

1888.

„Den 22 Augustus 1888 acht korf beien gekocht van Jan Loesberg te Sidbuursterveen voor 12 gld.”

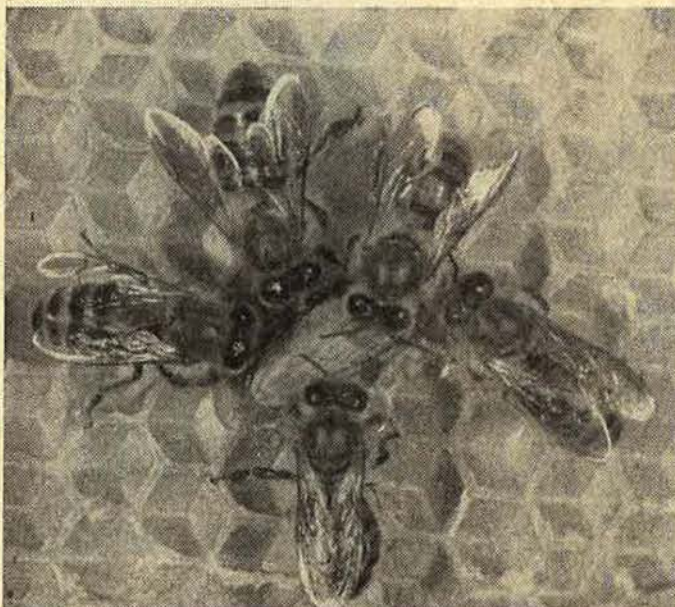
„den 6 Augustus 1888 twee zwerms gewogen de beste zwerm van de hele vlugt woog 20 pond en de ander 15 pond.

„den 13 Augustus weer gewogen en toen woog de beste 27 pond en de ander 19 pond.

Aansluitend hierop op de volgende bladzijde:

„Te Wessingetange de volgende tijd geweest, den 6 Augustus 2 middagen, 1 avond 1 morgen.

„den 13 Augustus 1 middag, 1 avond, 1 morgen.”

Jan had dus wel wat met zijn bijen te doen, maar hij had dan ook flink wat volken, hetgeen blijkt uit zijn aantekeningen over 1889.

„In het jaar 1889 den 13 Mei de beien naar klei bracht; den 24 er heen geweest te opzetten als toen hard gewonnen, koolzaad bloeit zowat tot Juni en is begonnen den 10 Mei. Den 29 Mei heel mooi weerbeien weinig aanhaald toch staan ze er heel best voor, den 3 Juni 14 zwerm afgejaagt, den 8 Juni 13, op den 13 Juni 10 en op den 15 Juni 5 afjaagt, een van zelf komen Niehof heette de man bij wien mijn beien stonden.”

Jan had dus in de eerste helft van

juni 42 jagers en één natuurswerm. De opbrengst en grootte van zijn bijenstand kunnen we uit de volgende notitie opmaken:

„in het jaar 1889 hebben mijne beien het onderstaande gewicht hadt, verkocht à 14 ct pond. 43 korf te zamen opbragt 213 gld en 88 ct. Sekkel heeft ze kocht.

47 - 39 - 25 - 30 - 28 - 35 - 34 - 35-32 (zwerm) 36 - 32 - 34 - 28 - 30 - 60 (zwerm) 38 - 41 - 38 - 48 - 41 (zwerm)-37 - 34 - 33 - 30 - 37 - 42 - 42 - 35 - 28 - 23 - 40 - 32 - 37 - 26 - 34 (zwerm) - 45 - 29 - 28 - 34 - 37 - 38 ij 37 - 38 (zwerm) tezamen 1527 pond, gemiddeld gewicht 35,5 pond inzelfde jaar 54 korf opgezet waarvan

de lichtste 22 pond is, ik heb ruim 100 pond gehouden te voeren, waarvan 53 aan gewin zijn gekomen.

Opmerkelijk is het grote gewicht van de met zwerm gemerkte volken: 32-60-41-38-34. Jan hield wel nauwkeurig zijn volken uit elkander en hij zal wel met stokjes hebben gewerkt.

Vermoedelijk werden de korven zonder bijen verkocht en de afgeklopte bijen weer opgezet, hetgeen zou kunnen worden afgeleid uit de uitdrukking dat van de 54 korven er 53 „tot gewin” zijn gekomen.

Volgende keer meer.

Jékavé.

KRAINER KRAAM

AFDELING EPE

De afdeling Epe heeft reeds een Krainer koningin besteld en het is de bedoeling eitjes te verdelen onder de leden die wensen aan de teelt deel te nemen. Hiervoor was belangstelling van 18 leden die gezamenlijk 74 koninginnen zullen nodig hebben. De teelt zal gedeeltelijk centraal en gedeeltelijk individueel geschieden. Er werden 9 pleegvolken beschikbaar besteld door de volgende leden: J. v. Vembde, L. Buisman, J. E. Vijge, C. Jager, R. Riphagen, D. v. Praag en A. Wagenvoort. Het teeltvolk neemt de secretaris W. Groenewold onder zijn hoede. Verder werden er 28 stuks koninginnekastjes beschikbaar gesteld, terwijl de hr. P. v. Nieuwkerk zich beschikbaar stelde koninginnekastjes te maken van hout dat hij gratis voor dit doel beschikbaar had. Er zal worden getracht in de omgeving van Epe een terrein te vinden dat zal kunnen dienen als bevruchtungs-station. Moge dit enthousiast voornemen een geslaagd experiment worden.

NIEUWS UIT TWENTHE

Twenthe actief.

Onder deze naam bracht ik enige tijd geleden enkele bijzonderheden omtrent de verbreiding van de Carnica-bij in Twenthe, waarbij ik beloofde t.z.t. nog eens nadere mededelingen te doen betreffende de vorderingen en resultaten van het teeltplan, indertijd opgezet door de koninginneteeltcommissie van de Kring Twenthe.

Aan 10 afdelingen in Twenthe werden in 1959 nadat hun volken waren ongeschakeld op Carnicakruising, in de maand juli elk 2 op Schiermonnikoog bevruchte koninginnen beschikbaar gesteld in een teeltkastje. Deze kastjes moesten door de afdelingen nadat de „gekruiste” koninginnen uit de bewuste volken waren verwijderd, omgekeerd met een krant er tussen, waarin enige kleine gaatjes geprikt waren op deze volken worden geplaatst. Wanneer u het ook eens mocht proberen, wil ik u alvast attenderen op een mogelijk gebrek van uw teeltkastje. Er mag tussen de bovenrand van het teeltkastje en de daarin hangende raam-

pjes beslist niet meer ruimte zijn, dan 1 cm. Is er meer ruimte, dan loopt u een grote kans, dat de koningin uit het teeltkastje niet naar beneden wil, dus niet in de door u gewilde kast terechtkomt, met alle gevolgen van dien.

De bedoeling is deze teeltkastjes een dag of tien op deze wijze te laten staan om de koningin met bijen de gelegenheid te bieden zich in de voor haar nieuwe woning te vestigen en daarna pas kijken of de proef geslaagd is.

Ik kan thans met enige trots vertellen, dat deze proefneming uitermate geslaagd mag worden genoemd en dat alle 20 koninginnen in de bewuste volken zijn ingevoerd en het nadien prima hebben gedaan.

Een bewijs te meer, dat het gevolgde systeem prima voldoet. Ik hoop niemand te kort te doen als ik zeg, dat het niet altijd Carnicaspecialisten waren, die de teelt en omschakeling in de afdelingen behartigen.

Niettegenstaande dat is alles gelukt. Enkele afdelingen brachten zowaar deze volken nog naar de heide. De

Tot 21 jaar halve contributie

honingopbrengst was stellig niet minder dan van de inlandse volken.

De ervaring heeft geleerd, dat de ontwikkeling van Carnicavolken in het najaar wat terugloopt. Dit zou natuurlijk een bezwaar kunnen zijn voor de inwintering. Immers er is mij altijd geleerd, winter alleen sterke volken in. Maak desnoods van 2 kleine volken, één groot volk en winter deze in. Sterke volken in het najaar geven ook in het voorjaar sterke volken. Dit steeds weer gepropageerde motief gaat bij de Carnica zeker niet op. Overwinter gerust zo'n klein volk en als u hebt in een zes- of achtramer.

Waarom dergelijke volken toch inwinteren?

Ik kan best begrijpen dat u deze vraag stelt. Het is bij de Carnica zelfs een heel normaal verschijnsel dat deze volken in het najaar het broednest inkrimpen, of zelfs geheel weglaten. Deze inkrimping staat in nauw verband met de drachtbronnen in uw omgeving.

Het voorjaar daarentegen vertoont een heel ander beeld. De Carnica herstelt zich vlug en de achterstand op de inlandse volken is in een mum van tijd ingelopen. Na enige tijd is ze de inlandse volken in ontwikkeling stukken voor en ten tijde van de kool of het fruit is er reeds een duidelijk waarneembaar verschil in sterkte en broednest.

Van groot belang vind ik ook de zachtmoedigheid die u bij de Carnica aantreft. Als ik goed ben ingelicht, speelt de vleugelindex hierbij een voorname rol. Ze worden zachtaardiger naargelang de vleugelindex toeneemt.

Twenthe kan dus op een groots succes terugzien. Ik hoop echter niet, dat mijn collega-imkers denken, dat ze al op fluweel zitten.

Ik hoop ook niet dat hun de schrik om het hart zal slaan, als ik zeg, dat we nog slechts aan het begin van een heel groot en moeilijk werk staan, n.l. de rest van de Twentse - Imkers verliefd te maken op de Carnica's, zoals ook reeds enkelen buiten Twenthe verliefd op deze bij zijn geworden en zelfs hun hart verpand hebben aan deze bijzondere en zachtmoedige grijze alpenbij.

Carnica-vrienden let op uw Saeck!

CARNICA-CLUB TWENTHE

De koninginneteltcommissie, ingesteld door de Kring Twenthe, is overleden.

Bij een heengaan als dit spreekt men in de regel een woord van medelijden en is ons hart vervuld van droefenis. Uitzonderingen bevestigen nog altijd de regel. Blijmoedig als de commissie is gekomen, is ze ook weer heengegaan. Een dankwoord is meer op zijn plaats, maar dan een dankwoord voor het vele werk, dat enige leden van deze commissie zich hebben getroost, waardoor het thans zover is gekomen, dat er voor de overledene — een nog jonge grijsaard — een baby in de plaats is gekomen.

Deze nog pasgeboren baby heeft de naam gekregen van **Carnica Club Twenthe**.

Zoals in het verleden vaker is voorgekomen bij telers van andere rassen waarbij alle plannen in de doofpot terecht kwamen, rijpte reeds lang in het hoofd van de heer A. Nijhuis uit Hengelo het plan om voor de Carnicaenthousiasten een speciale teeltclub te stichten. Als ik U vertel, dat de heer Nijhuis, samen met de heren Assink en Oude Wolbers bergen werk verzet hebben om het zover te brengen, geloof ik, geen woord teveel te zeggen.

Ettelijke avonden zijn gespendeerd aan het houden van besprekingen en het geven van lezingen.

Zij zijn het, die thans reeds zoveel goodwill bij de imkers in Twenthe en ook daarbuiten (de adhesiebetuigingen kwamen zelfs uit het buitenland), hebben gekweekt, dat het plan een teeltclub op te richten, steeds vastere vormen begon aan te nemen. Ik wil dan ook vanaf deze plaats voornoemde heren, waaronder de heer Lohuis als technisch adviseur hartelijk dank zeggen voor het vele werk door hen verricht, want ze hebben er recht op.

Donderdag 17 maart j.l. werd in Hengelo (O.), voor de zoveelste keer een vergadering gehouden door de Koninginneteltcommissie van de kring Twenthe. Tijdens deze vergadering werd besloten vanwege de toenemende animo en het komende seizoen, direct tot de oprichting van de Carnica Club Twenthe over te gaan en een voorlopig bestuur te vormen. Als promotor van de Carnicateelt in Twenthe kwam de heer A. Nijhuis vanzelfsprekend het voorzitterschap toe. De heer H. Lohuis werd benoemd tot technisch adviseur en de heren W. Assink en Oude Wolbers, commissarissen en ondergetekende tot secretaris-penningmeester.

De contributie werd voorlopig bepaald op f 2,50 per lid per jaar.

De bedoeling is voorlopig met ons werkterrein in Twenthe te blijven.

Verder zal ze eens per twee maanden een verenigingsblaadje uitgeven.

Ik heb reeds eerder gesteld, dat we voor deze club alleen maar enthousiastelingen kunnen gebruiken. Ik spreek hierbij de hoop uit, dat U mijn woorden niet hebt onderschat, want er ligt veel, ja erg veel werk op U te wachten.

Denk niet, ik heb een paar Carnica-volken, en nu is het pleit beslecht. Neen lezer, dan begint het feest pas. U zult verschillende gegevens moeten insturen er zal geselecteerd moeten worden enz. enz. Zonder een behoorlijk overzicht komen we er vast niet. Leden, die zich hieraan niet houden, worden zonder meer geschrapt.

We beginnen in het klein, want de verbreiding van de Carnica gaat niet een, twee, drie. Daarom is Twenthe voorlopig ons hoofddoel, hetgeen niet zeggen wil, dat we enthousiasten buiten Twenthe zullen afwijzen.

Zij kunnen immers alvast profiteren van het Verenigingsblad en daarmee hun voordeel doen.

U blijft dan direct met het wel en wee van de baby op de hoogte.

Deze Carnicaclub moet dus een club worden van doorzeters met een grote D. Imkers in de ware zin des woord, waar we mee bouwen en op rekenen kunnen. Dat is de voorlopige opzet en dan kan er nog wel, ja zelfs heel veel bereikt worden.

Zaterdag 7 mei a.s. 's middags om 3 uur wordt in café Schulte te Zenderen de jaarlijkse kringvergadering gehouden.

Tijdens deze vergadering zal er een bespreking gehouden worden voor de Carnica-vrienden. Degenen die zich voor deze Carnicaclub interesseren, kunnen zich op deze vergadering als lid aanmelden onder betaling van de verschuldigde contributie of bij de

secretaris-penningmeester,

J. K. H. ALBERTS,

Bornsestraat 269,

Almelo

DARRENROOSTER

Over de darrenroosters moeten we nog even een apartje hebben, want er zijn imkers, die de darrenroosters zelf maken en dat kon weleens een keer mislopen. Aan de technische bekwaamheid van verschillende imkers wil ik niet tornen, maar er zijn ook knutselaars, die bij zich zelf zullen zeggen: „Zo'n roostertje maken, dat kan ik ook, dat kan ik zelf wel verdienen”. Laten ze wijzer zijn en hun roosters bestellen op het reeds genoemde adres. Wanneer ze zelf roosters maken, die te nauw zijn, dan kan een koningin er niet door, wordt dus niet bevrucht en deze imkers benadelen zich zelf. Zijn de roosters te wijd, dan zouden er darren door kunnen en worden ook andere imkers benadeeld. Zoiets zou op Schiermonnikoog zelfs foute bevruchtungen kunnen opleveren op de daar aanwezige bijenstand met alle gevolgen daaraan verbonden. Men zij daarom gewaarschuwd, daar op Schiermonnikoog ook de roosters gecontroleerd worden en kastjes met te wijde roosters moeten worden geretourneerd.

HONINGSUIKERDEEG

Er zijn nog steeds imkers, die denken, dat men aan bevruchtungskastjes wel gewone droge kristalsuiker of zelfs suikerstroop kan meegeven. Als de kastjes bij de imker thuis blijven staan is het mogelijk met droge suiker of zelfs met opgeloste suiker te voeren.

Voor bevruchtungskastjes, die verzonden moeten worden, is deze wijze van voeren echter fout, want tijdens het vervoer en ook met slecht koud weer hebben de bijen niet voldoende vocht om droge suiker op te lossen. Suikerstroop heeft nog veel meer nadelen, want als een kastje

Koninginneteelt

A. H. VAN DEN BERG
EGMOND-BINNEN

tijdens de reis kantelt, zal het kastje van binnen met de stroop besmeurd worden en de koningin en de bijen eveneens. Er is maar één goed voeder voor bevruchtungskastjes, die verzonden moeten worden en dat is honingsuikerdeeg, dat gemaakt wordt van vloeibare honing en poedersuiker, die meestal wel te koop is bij een banketbakker. Wie thuis een goede mixer heeft met draaiende messen, kan gewone kristalsuiker en dus ook bijensuiker zelf voldoende poedervormig maken.

Men mengt ongeveer 4 delen suiker en 1 deel vloeibare honing door elkaar. Telkens weer wat suiker erbij voegen en zolang kneden tot er een deeg ontstaan is, dat niet meer aan de handen kleeft. Kneed het gerust met uw handen, het deeg wordt er zoveel te beter door. Ieder bevruchtungskastje krijgt minstens 1 tot 1,5 pond van het gemaakte honingsuikerdeeg mee. Zorg, dat er wat honingsuikerdeeg overblijft om te gebruiken, als er koninginnen moeten worden ingevoerd met een koninginnekooitje, of koninginnen moeten worden verzonden in een reiskooitje. Vooral in het laatste geval moet het honingsuikerdeeg flink stevig zijn, anders mocht de koningin eens volledig besmeurd, met het dunne deeg, of zelfs op haar rug liggend, vastgeplakt in het deeg, na de reis aankomen. Sommige imkers mengen ook nog wat stuifmeel door het deeg, vooral doen ze dat, als het deeg in reiskooitjes moet worden gebruikt. Geeft men als reisgeleidsters dan jonge bijen mede, dan blijft de koningin beter op kracht.

VERDERE VOORBEREIDING VOOR DE TEELT

We nemen aan, dat de imker reeds heeft vastgesteld, welk volk teeltvolk zal zijn, welk volk kweekvolk moet worden en welk volk de darren moet leveren. Wie maar zeer weinig bijenvolken bezit en toch aan koninginneteelt wil doen, kan voor teelten kweekvolk hetzelfde bijenvolk gebruiken mits het sterk genoeg is. Als men naar Schiermonnikoog reist met zijn bevruchtungskastjes, heeft men eigenlijk geen extra darren nodig. Toch lijkt het mij gewenst in het teeltvolk enige lege raampjes

met een stukje voorbouw te hangen, om zodoende een groot aantal darren te krijgen, die de jonge koninginnen, die in de diverse kasten achterblijven kunnen bevruchten. Men heeft dan kans op een zuivere bevruchting op eigen stand. Ieder die de koninginnen wil laten bevruchten op een eigen bevruchtungsstation moet een zeer groot aantal darren hebben. Er moet als het ware een paraplu van eigen darren boven de bevruchtungsplaats hangen, om te voorkomen, dat er foute bevruchtungen plaats vinden.

Het is hier de plaats de imkers te waarschuwen voor eigen bevruchtungsplaatsen, ook voor die, waarvan men denkt, dat ze voldoende geïsoleerd liggen, want een dar heeft een zeer grote actieradius. Hiervoor kunnen we in normale omstandigheden niet minder rekenen, dan een cirkel met een straal van 8 km. Een veilige bevruchtungsplaats moet dus plus minus 10 km. van de naastbijzijnde bijenstand verwijderd liggen om ten naastbij zeker te zijn, dat er geen kruisingen vandaan komen. Een koningin met een volledig foute bevruchting is voor de verdere teelt niets waard.

Het bevruchtungsstation op Schiermonnikoog, dat 14 km. van het vaste land verwijderd ligt biedt volledige veiligheid. Toch moet men ook hier nog blijven selecteren en eerst de jonge bijen van een pasbevruchte koningin keuren voor men voor 100 procent zeker is, want door het zeer grote aantal mogelijkheden bij de overerving kan er altijd nog wel eens een terugslag optreden.

Keuring van de jonge werksterbijen is zeer zeker heel noodzakelijk als men van een eigen bevruchtungsstation gebruik maakt. Nadat de koningin aan de leg is, moet men dus minstens 3 weken wachten, dan de jonge werksterbijen keuren op vleugelindex, haartekening, enz. alvorens te concluderen, dat de bevruchting goed was. Natuurlijk mogen er tussen het werksterbroed ook geen bultbroedcellen voorkomen.

Het kruisen van twee stammen van hetzelfde ras kan ook reeds tot teleurstelling leiden. Het bevruchtungsstation op Schiermonnikoog is open-

gesteld van 15 mei tot en met 31 juli. Dat is een periode, waarin normaliter voldoende darren aanwezig zijn. Men kan in deze periode gemakkelijk 2 generaties koninginnen telen. Men moet daarvoor reeds vroeg met de koninginneteelt beginnen. Vroeg beginnen is ook om andere redenen zeer gewenst. Een jonge koningin, die b.v. op 1 juni begint te leggen, kan in de loop van de zomer een volledig wintervolk opbouwen en zelfs nog vrij wat zomerhoning halen. Kan men om een of andere reden niet zeer vroeg beginnen probeer dan uw jonge koninginnen in de maand juni aan de leg te hebben. Controle op leg en nakomelingen kan dan in de maand juli klaar zijn, zodat de jonge koninginnen met behulp van voeren in de maand augustus nog een tamelijk goed wintervolk kunnen opbouwen. Wie laat is met de bevruchting van de koninginnen, om welke reden dan ook, zal de koninginnevolkjes moeten versterken met uitlopend broed.

Voor het opzetten van een teelt in de maand mei kiest men eerst een datum waarop de kastjes uit de stad Groningen met de beurtschipper verzonden kunnen worden, of waarop men ze b.v. zelf naar Oostmahorn kan brengen en op de boot naar Schiermonnikoog afleveren. Is die datum vastgelegd, dan moet men nog rekening houden met de reisduur en de duur van de teelt plus nog een paar controledagen. Van ei tot koningin duurt altijd 16 dagen, zowel in een redcel als in een zwermcel. Wanneer we aannemen, dat bij deze 16 dagen nog 2 dagen komen voor consolidatie en eventuele controle van de volkjes in de bevruchtingskastjes en eveneens nog 2 dagen voor de reis (als men de kastjes zelf op de boot brengt slechts 1 dag), dan hebben we dus 20, respectievelijk 19 dagen terug te rekenen van de uitgekozen verzenddatum uit Groningen of uit Oostmahorn. Hebben we de verzending uit de genoemde plaatsen op 20 mei gesteld (kijk uit, want vanuit Groningen vaart er slechts 2 keer per week een boot), dan beginnen we met de teelt op 1 mei respectievelijk 2 mei. Misschien moeten we voor koninginnentelers uit Zuid-Nederland er nog een verzenddag bijtellen. Ieder kan dat voor zijn eigen omstandigheden wel uitmaken.

DE TEELT ZELF

Op de vastgestelde datum hangen we een nieuw uitgebouwd raam in het teeltvolk, liefst naast het raam, waarop de koningin bezig is met eierleggen. Dit lege raam zal de koningin zeer snel vol eitjes leggen. Vier dagen na het inhangen van het

teeltraam brengen we dat raam over in het kweekvolk, waaruit we de koningin hebben verwijderd. Het moerloze volk zelf redcellen aan, op het teeltraam. Uit deze redcellen komen 12 à 13 dagen later de jonge koninginnen. Daar de koningin alle eitjes in het teeltraam niet op dezelfde dag kan leggen, zit er dus nog wel eens een dag speling in het uitkomen van de jonge koninginnen. Als met het bovenstaande betreffende de teelt zelf nu alles in kannen en kruiken was, dan kwamen we er zeer gemakkelijk af, maar de koninginneteelt heeft vele ups en downs en wordt bovendien bedreven volgens diverse methoden. Het ligt niet in mijn bedoeling vele methoden te bespreken en zeker geen buitenlandse. Dat heeft geen doel en geen nut. Ieder, die reeds lang koninginnen teelt heeft zijn eigen vertrouwde methode en moet die blijven volgen. dat is het verstandigste om foutieve uitkomsten te voorkomen.

DE METHODEN

Wat betreft het moerloos maken van het kweekvolk bestaan er 2 methoden:

1. Men kan het kweekvolk moerloos maken op dezelfde dag, waarop het teeltraam erin moet worden gehangen en 8 dagen later alle redcellen op eigen broed wegsnijden.

2. Men kan het kweekvolk moerloos maken 8 dagen voor het overhangen van het teeltraam. Op de dag van het overhangen moeten dan alle redcellen, die het volk op zijn eigen broed heeft aangezet worden weggesneden. Er is dan geen open broed meer. Dit is een veilige methode, want zo'n teeltvolk krijgt een sterke drang om op het teeltraam veel redcellen te bouwen en men loopt niet de kans, dat het kweekvolk veel redcellen aanzet op het eigen broed en op het teeltraam weinig. Er wordt tegen de laatste methode wel eens aangemerkt, dat het kweekvolk voor de eerste reeks redcellen, die na 8 dagen worden weggenomen, al zijn kracht reeds verbruikt heeft, maar het is de veiligste en het gemakkelijkst uit te voeren methode. Wie de 2de methode wil volgen, begint dus de teelt weer 4 dagen vroeger door het kweekvolk moerloos te maken b.v. door het maken van een veger. Wie de 1ste methode wil volgen kan met het moerloos maken van het kweekvolk wachten tot de dag, waarop het teeltraam moet worden overgehangen. Men kan op die dag voor de zekerheid ook de ramen met open broed zolang in een andere kast overhangen. Er komen dan niet zoveel redcellen op eigen broed. Ook voor het klaarmaken van het teeltraam bestaan weer verschillende methoden b.v.:

1. **De omlarfmethode**, waarbij larven van een halve tot één dag worden overgebracht in kunstmatige koninginnecellen. De omlarfmethode wordt hier en daar en vooral in het buitenland nog wel gevolgd. In ons land is het echter een verouderde methode en wegens de ingewikkeldheid en het risico van mislukking niet aan te bevelen.

2. **Methode met boogsnede**. Nadat het teeltraam door de teeltkoningin belegd is en de eitjes zijn uitgekomen, snijdt men met een scherp, warm mes de raat van rechts naar links boogvormig door en verwijderd de onderste rest. Aan de boogvormige rand vernietigt men twee van elke drie larven of eitjes aan beide zijden. Dit heeft tot doel, dat er geen redcellen aan elkaar gebouwd kunnen worden. De cellen, die niet vernietigd worden, moeten daarom ook niet tegenover elkaar staan.

3. **Methode met puntensnede**. Bij deze methode is alles gelijk aan de vorige, maar men snijdt nu het raam met een scherp, warm mes zodanig, dat er lange spitse punten raat naar beneden hangen. De onderste rest wordt ook verwijderd en eveneens worden verscheidene larven en eitjes gedood om aan elkaar bouwen van redcellen te voorkomen.

4. Een goede methode is ook het teeltraam horizontaal vier centimeter boven het kweekvolk te leggen. Ook hierbij moeten hele rijen cellen met eitjes en larven worden vernietigd. Het raam wordt plat op enkele klossen gelegd en alles goed en warm dichtgepakt.

De boog- en puntensnede lijken mij echter nog altijd het meest aanbevelenswaardig. Daarbij krijgt men een groot aantal mooie rechte cellen (niet zoveel als bij de vierde methode) en ook nog verschillende redcellen op de raat, die gebogen van vorm zijn. Volgens mijn mening kan men de methode van het horizontaal liggende raam echter alleen toepassen op een **moerloos volk zonder open broed**. Het is verstandig in het kweekvolk op de plaats, waar het teeltraam moet komen te hangen bij gebruik van de boog- of puntensnedemethode, een paar dagen een bouwraam te hangen. Het teeltraam komt daarvoor in de plaats en men schudt de bouwrijen er bovenop. Hiertussen zitten ook andere jonge bijen, die direct met de verzorging van de teeltraamcellen kunnen beginnen.

Nu moeten we eerst plus minus 12 dagen wachten voor we verder kunnen gaan met de verwerking van de in de redcellen gevormde jonge koninginnen. Ook hiervoor bestaan weer verschillende mogelijkheden. (wordt vervolgd)

STRAATHONDENMOEREN EN KRAINER KRAAM

IN het berichtje van de heer Beverdam, van afd. Rijssen, trof mij een uitdrukking, die mij naar de pen doet grijpen. Men schijnt in Wierden en Rijssen het lek te hebben gevonden om de bijenteelt weer op de been te brengen. „Krainers” moet je hebben! Als je „Krainers” hebt, kun je je bijenkap wel verscheuren en je handschoenen verkopen aan een collega met „straathondenmoeren” en hoe het moet met die honingslinger; laten we die nog maar even houden, misschien schakelen we over een paar jaar weer over op straathondenmoeren en dan komt die slinger weer te pas. Ik wil geenszins beweren, dat het streven naar rasverbetering een nutteloze zaak is, maar, dat het bereikt is als we maar „Krainers” hebben, meen ik sterk in twijfel te moeten trekken. Men is al vele jaren bezig met „Krainers” en de resultaten zijn tot dusver niet zo in het oog lopend, dat wij kunnen zeggen: „ruim al het andere maar op!”

Men legt bij Krainers speciaal het accent op „geringe steekneiging” en „rustige zit op de raten”. Over „haaldrift” en „zwermdrift” hoort men niet. Ik vrees, dat in verband met die „rustige zit”, de haaldrift ook rustig is en wat betreft „zwermdrift”, weet ik uit ervaring, dat die zeer intensief is. Het is geen zeldzaamheid als ze op 5 à 6 ramen zwermen.

Maar waarom hebben wij eigenlijk bijen? Om ze te bekijken en te strelen? Wie zo bang is voor een bijensteek kan beter konijntjes houden of kanariepietjes, die steken tenminste niet. Maar wie honing wil oogsten, die anders nutteloos verloren gaat, terwijl het zo'n nuttig voedsel is voor de mens, die zal niet moeten opzien tegen de spanning van het bijenhouden. Want, wie bijen houdt moet honing oogsten en wat zegt u van die straathondenmoeren, die 100 kg honing per kast binnensleepten? Wat zeggen uw „deftige Krainers” daarvan? Dit was niet van één volk, maar een gemiddelde van 15 volken van één onzer leden, behaald in de Flevopolder op koolzaad, moerasandijvie en zeaaster. Laat dit nu een uitzondering zijn, maar het bewijst, dat de volken van die „straathondenmoeren” niet „rustig op de raten zitten” als er werk aan de winkel is. Ze zullen hun voorraad ook wel hebben verdedigd, daar twijfel ik niet aan. Maar ze hebben gepresteerd wat hun deftiger soortgenoten bij lange na niet hebben gekund en nu worden ze in Wierden-Rijssen zo maar gediscrimineerd tot „straathondenmoeren”. Daartegen kom ik in verzet. Ze hebben ons geleerd, dat een goede bijenweide van veel meer betekenis is dan edele afkomst en hiermee is ons streven naar rasverbetering naar een ander terrein verschoven, n.l. dat ter verbetering van de bijenweide, een nóg moeilijker te beheersen terrein dan dat van rasverbetering.

Dit ene voorbeeld leert ons, dat wij wellicht op het verkeerde paard wedden als we vreemde rassen gaan invoeren. Ons bijenras is niet minderwaardig. Misschien kunnen we beter eerst het imkersras verbeteren, opdat ze hun bijen beter leren begrijpen. Ondergetekende geeft ieder jaar les in bijenteelt en gebruikt bij de praktische lessen zelden een bijenkap en nooit handschoenen, toch staan er 20 korven en 5 kasten op het terrein waar deze lessen worden gegeven en daar is geen enkele „Krainer” bij, alle zijn van „straathondenmoeren” afkomstig en geven geen enkele aanleiding tot kritiek.

Wij hebben een tijd gekend, dat het aan de kasten lag,

als de resultaten te wensen overlieten, daarna lag het aan de bijen en moest men „Italianen” hebben, dat was óók weer mis; dán ligt het aan de „dure suiker” en misschien en óók nog aan de bijen, laten we het eens met Krainers proberen. Geringe steekneiging en rustige zit op de raten, is al vast wát gewonnen, wellicht halen ze nog honing van dakpannen of asfaltstraten, je kunt nooit weten. Het gemak dient de mens! In ieder geval aan óns kan het niet liggen. Wij zijn volmaakt! Daar valt niet aan te tornen. Wij doen alleen maar alles goed.

Hebben wij mensen, dan geen middel uitgedacht waarmee we alle leven op aarde in één slag vernietigen? Dwingt dát dan geen respect af? Vrienden, laten wij ons liever schamen voor onze bijen, die voor de volle 100% nuttig zijn voor plant, dier en mensen en zich niet bezig houden met enigerlei vorm van vernietiging!

Hilversum.

O. DE VRIES

RENTABILITEIT DER BIJENTEELT

Het is merkwaardig, dat de schrijver van het artikelje over de rentabiliteit der bijenteelt in het maandschrift van april j.l. de honing als voedings- en geneesmiddel daarbij betreft.

Al meermalen wees ik naar mijn mening „de” weg aan om tot een betere honingafzet te komen; daarmee zou natuurlijk ook de bijenteelt gebaat zijn. Maar mijn stem werd niet gehoord, was althans niet in staat begeestering bij anderen aan te wakkeren. Een bewijs hiervoor is ook het genoemde artikelje. Inzender stelt daarin vast, dat de laatste 60 jaar de wetenschap ons in dit opzicht niets heeft gebracht, waar wij als imkers ons voordeel mee kunnen doen.

Dat is sterk gezegd! Waarde inzender, wat bent u slecht georiënteerd. Vraag bij de vereniging het boek van wijlen prof. Spöttel eens aan: „Honing und Trockenmilch”. Ook beveel ik u aan bij de rijksbibliotheek te Utrecht aan te vragen: „Arzneimittelforschungen 1952”. In dit tijdschrift vindt u het resultaat vermeld van een reeks onderzoekingen verricht door prof. P. Marquardt en G. Vogt. Het bewuste artikel is getiteld: „Vorkommen, Eigenschaften und Chem. Konstitution des Cholinergischen Faktors im Honig”. Het lezen van dit artikel vereist wel enige studie.

Wat het propageren van het gebruik van honing aangaat, behoeven we dus niet in de mist te varen en bij deze actie dienen we in de eerste plaats onze medemens.

Juist voor deze tijd is honing het preventieve geneesmiddel bij uitnemendheid. Onze tijd, welke zich kenmerkt door nervositeit, maag-, hart- en vaatstoornissen. Willem wordt toch wakker, het is de hoogste tijd.

S, KONING

HOOG SOEREN 78-2,

POST APELDOORN

RAPPORT VAN DE COMMISSIE

voor het nazien van de boeken
en notulen over het jaar 1959

Ondergetekenden, K. Griffioen te Beekbergen en J. van der Maal te Baarn hebben op 15 maart 1960 in het Bijenhuis te Wageningen de boeken gecontroleerd van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland.

Zij hebben zich diverse posten laten toelichten door de heren Groenveld en Van Mourik.

Zij hebben de boekhouding in goede orde bevonden en geen redenen ontdekt tot bijzondere aanmerkingen.

w.g. K. GRIFFIOEN

J. v. d. MAAL

Twee volken, die niet aan de eis: snelle ontwikkeling in het voorjaar, voldoen. Het volk in het achtraams kastje wordt opgefokt tot hoofdvolk om de er naast staande 10-ramer te vervangen.

Uit de Afdelingen

AFD. MEPEL EN O.

Op 12 april kwam de afdeling bijeen voor de bespreking van de stand op de a.s. tentoonstelling alhier, de E.K. 60, waarvoor door het Bijenhuis het benodigde reclamemateriaal beschikbaar zal worden gesteld.

Verder werd door een gedeelte van de leden besloten naar het koolzaad te reizen. In verband met het mogelijke zwermen tijdens de koolzaadrijpheid wordt door het lid Bosschaart aangeboden, dat hij 3 praktische lessen zal geven over de zwermverhindering, zo mogelijk in de week van 23-28 mei. Voor het bijwonen van deze lessen is het noodzakelijk dat de belangstellende leden zich opgeven bij de secretaris.

Als afgevaardigde voor de alg. vergadering werd gekozen Bosschaart, reserve Braakman. Verder werd nog besloten een excursie te organiseren naar het bloeiende koolzaad.

AFD. DEN HAAG EN O.

Ons lid, de heer F. van der Kamp, hield met de leerlingen (meisjes en jongens) van de 7e klasse van de school aan de Rijslag in Scheveningen, als onderdeel van het lesschema een — het zij nu reeds gezegd — pracht demonstratie over de bijenteelt. Hoe hij dat de leerlingen heeft bijgebracht is op zich zelf al een raadsel. Bij binnenkomst werd men opgevangen door een leerling, die de bezoekers van de ene stand naar de andere voerde. Allereerst naar een demonstratiekast. Hier werd door een jongen gewezen op het verschil in celgrootte, het verschil in bijen (koningin, werkster en dar), waar de nectar en het stuifmeel worden opgeborgen, waar de eitjes gelegd, enz. Op correcte wijze werd dit alles de bezoekers op aanschouwelijke wijze bijgebracht. Vervolgens ging het naar een stand, waar een paar leerlingen aan de hand van boeken en brochures (ons Groentje ontbrak zelfs hier niet; de kinderen spraken ook over „Het Groentje“) van korven en een kast een stukje historie weggaven dat er mocht zijn. Zelfs wisten de jongelui te vertellen, dat men vroeger bijen hield in zgn. Klotzbeuten en wanneer de losse bouw via de boogkorf was ontstaan.

Hoe de bijen nectar vergaren, hoe stuifmeel, hoe zij het stuifmeel meevoeren, hoe de bestuiving wordt verricht en waarom de bij haar werk in deze beter doet dan de hommelt, hoe ruwe was wordt gesmolten, hoe kunststraal wordt gemaakt en hoe kunststraal in de raampjes wordt aangebracht. Alles werd getoond, zelfs hoe het bedraden van de ramen geschiedt. Kortom de bezoekers kregen een les van de kinderen in natuurlijke historie en bijen-

teelt die niet mis was. We zagen enige vijanden van de bijen, tot zelfs een opgezette doodshoofdvlinder toe. Deze les zou niet af zijn geweest als niet zou zijn getoond op welke wijze honing wordt verkregen, in welke vorm die in de handel wordt gebracht en waarvoor die wordt gebruikt. Er waren flacons met honing van de sneeuwbes en van het koolzaad; er was mooie raathoning (hoe bestaat het!). De bezoekers mochten ook nog koolzaadhoning proeven.

Ik heb al veel dergelijke demonstraties gezien en meegemaakt, maar een zo aardig opgezette, een op zo overtuigende wijze door de leerlingen gebrachte demonstratie, waaraan zoveel leerlingen tegelijk deel hadden, heb ik nog niet eerder meegemaakt.

Voor de heer Van der Kamp moet deze goedbezochte en bij uitstek goedgeslaagde demonstratie, die bij het onderwijs als hulpmiddel is gebruikt, grote voldoening hebben geschonken. Voor de vele bezoekers blijft dan de vraag nog hoe het mogelijk is geweest de leerlingen dit allemaal bij te brengen en wel zo, dat zij stuk voor stuk het geleerde konden doorgeven. Ook laten wij dan nog buiten beschouwing de vraag waar de heer Van der Kamp de tijd vandaan heeft gehaald om deze stand te maken. Maar wèl weten wij, dat op deze manier de kinderen veel hebben geleerd en dat veel bezoekers iets hebben gehoord en gezien over bijen, dat, laten wij dat maar gerust zeggen, voor de meesten een gesloten boek is. Hoe het zij, de heer Van der Kamp heeft een voorbeeld gegeven dat navolging verdient.

AFD. MEERKERK

Op 25 maart j.l. hield de afdeling Meerkerk haar jaarvergadering. Er werd een nieuwe secretaris gekozen, terwijl de voorzitter en de penningmeester werden herkozen.

Uit de verslagen bleek, dat het ledental niet verder terugloopt. De heer P. Versluis, die 25 jaar het penningmeesterschap had vervuld, gaf een overzicht van het aantal leden en van de afgeleverde hoeveelheden suiker in elk dier jaren. De conclusie kon niet anders zijn, dan dat de afdeling min of meer op de penningmeester drijft. De voorzitter zei van deze werkzame en actieve penningmeester dat, als het nodig was, hij alle functies vervulde. Hij viel voor ieder in en het liep altijd gesmeerd. De distributie van de suiker verzorgde hij altijd perfect. De voorzitter bracht hem hiervoor de dank van de afdeling, feliciteerde hem met zijn jubileum, sprak de hoop uit, dat hij nog vele jaren zijn werkkracht aan de afdeling zou kunnen geven en overhandigde hem als bijje van waar-

dering een klein geschenk in de vorm van een rokertje.

De heer Vink, H.B.-lid, stelde in het licht van hoeveel waarde een functionaris, als de heer Versluis is, voor de afdeling kan zijn. Dat blijkt ook hier. Ook hij dankte de heer Versluis voor het vele dat hij geheel belangeloos voor de afdeling en de vereniging heeft gedaan. Het deed hem genoegen te kunnen mededelen, dat aan de heer Versluis de draagmedaille van de vereniging was toegekend. Onder applaus van de vergadering spelde hij het kleimood de jubilaris op de borst.

Daarna feliciteerde de heer Kemperman uit Gorinchem, als vertegenwoordiger van het N.F.O. in welgekozen woorden de jubilaris. Ook op fruitteeltgebied is de heer Versluis geen onbekende. Hij had hierin eveneens een werkzaam aandeel. De heer Kemperman hoopte, dat hij nog lang met de heer Versluis op fruitteeltgebied zou mogen samenwerken. De heer Kemperman stelde in zijn toespraak nog terloops, dat naar zijn mening de bijenteelt wel over het dieptepunt zou heen zijn, al wilde dit niet zeggen, dat de groei nu spoedig te zien zou zijn. Maar in de fruitteeltkringen komt weer vertrouwen in de bijen als goede bestuivers.

Hervan bleek ook uit een lezing van ir. Gerritsen, fruitteeltconsulent, op 24 febr. j.l. gehouden. De fruitteelers hebben er dan ook weer wat voor over om bijen in hun boomgaarden te hebben. Na deze opwekkende woorden en na een dankwoord van de jubilaris bleef men nog een poos bijeen, waarbij het natje en een goede sigaar niet ontbraken.

AFD. ZEIST

Op 24 maart was de opkomst weer zeer goed, toen we bijeen kwamen om te luisteren naar een causerie van de heer van Aarst over de behandeling en eigenschappen van honing. Velen kwamen hierbij tot het besef, dat er bij hen nog wel eens wat aan de honing mankeert.

Ons H.B.-lid, de heer C. Pater, was eveneens aanwezig en deelde mede dat de volken voor de boomgaarden bij enkele fruitteelers in de omgeving van Bunnik-Odiik geplaatst konden worden. De belangstelling voor deze gezamenlijke reis naar het fruit is dit jaar zeer groot en inmiddels zijn 60 volken geplaatst.

Na de pauze werden door één der leden kleurendia's vertoond, die in de loop van 1959 gemaakt werden van de bijen en bezochte drachtvelden. Er konden weer twee nieuwe leden worden genoteerd.

P. J. R.

AFD. GASSELTE

Filmavond - Huldiging T. Doedens

Op 13 maart vertoonde de heer van Aarst een drietal films. Het hoofdbestuurlid, de heer Timmermans te Assen, zette de heer T. Doedens in het zonnetje, die van 9 maart 1926 af bestuurslid is geweest en een afd. Gasselte heeft gekend met meer dan 160 leden. Met zijn hartelijke geluk-

wensen, mede namens het hoofdbestuur en met waarderende woorden voor zijn trouw en toewijding aan de vereniging, spelde de heer Timmermans hem de medaille op de borst. Het was een gezellige avond in hotel van Hemmen. Met een woord van dank aan de heren van Aarst en Timmermans sloot voorzitter G. Lutjes de bijeenkomst.
A. HADDERS, secr.

AFD. EPE

Richtprijzen honing

In 1960 zal door de afdeling weer worden gereisd naar de Flevopolder. Hiervoor werden voorlopig reeds 53 volken voor het koolzaad en 103 volken voor de moerasandijvlie genoteerd. Voor het reizen zullen draagbaren worden gemaakt, terwijl de heer Elbertsen er reeds een heeft klaargemaakt. Hiervoor werd hem alle lof toegezwaaid.

Voor eventueel spuitgevaar werd een commissie samengesteld, die eventueel direct in actie kan komen wanneer er gevaar draagt. Voorstellen van het bestuur betreffende nieuwe bepalingen voor de bijen- en honingmarkt werden door de vergadering aangenomen. Voortaan zal de verenigingsslinger worden verhuurd voor f 1,— per dag. Op de honingmarkt zullen als minimumprijzen gelden voor voorjaars-honing f 1,60; zomerhoning f 1,60 en heidehoning f 2,10 per flacon (fl. incl.)

AFD. OOSTSTELLINGWERF

De agenda van de jaarvergadering, die belangrijke punten bevatte, werd vlot afgehandeld. Bij de bestuursverkiezing werd de heer A. Kleistra herkozen en de heer J. v. Teijlen kwam in de plaats van de heer J. Wierda, die wegens vertrek naar elders niet herkiesbaar was. De heer B. Cuperus werd als nieuw bestuurslid gekozen. De heer W. Brouwer werd aangevoerd als afgevaardigde naar de algemene vergadering. Een belangrijk en mooi punt op de agenda was wel, dat de heren A. Kleistra en L. Heide langer dan 50 jaar

lid van de afdeling zijn geweest. Het hoofdbestuurslid de heer J. J. Mulder spelde de eremedaille der vereniging op de borst. Beide heren zijn nog actief imker en hopen het nog een tijdje vol te houden. Door de secretaris werd de scheidende voorzitter, de heer Wierda, hartelijk bedankt voor alles, wat hij voor de afdeling heeft gedaan.
G. POST, secr.

AFD. ALMELO

Lezing met dia's op 25 maart 1960 in de „Poort van Kleef“ te Almelo. Aanwezig waren 22 personen, onder wie enkele van de afdelingen Enschede, Hengelo, Wierden en Vriezenveen. Opgemerkt moet worden dat de opkomst van de eigen leden maar matig was. Het onderwerp was hier toch echt niet schuldig aan, n.l. „Koninginnetelt“, een onderwerp dat momenteel in Twente op het eerste plan staat, ook al vanwege de Carnica-bij.

De voorzitter, de heer H. Voskamp, heette de aanwezigen hartelijk welkom, in het bijzonder de spreker van deze avond, ons actieve hoofdbestuurslid de heer A. H. van den Berg uit Egmond-Binnen, alsmede de leden van de afdelingen buiten Almelo, en gaf daarna het woord aan de heer van den Berg.

Allereerst behandelde spreker ons eigen ras en stelde, dat van zuivere vererving geen sprake is tenminste als we ons zelf nog een ras kunnen toeigenen. Van een zelf opgericht bevruchtungsstation had spr. veel plezier, maar ook veel ongenoegen beleefd. Spr. waarschuwde ook, nu we zo dicht bij de landsgrens zitten, tegen bevruchting op buitenlandse bevruchtungsstations of invoering van buitenlandse koninginnen en/of volken, hetgeen de totale uitroeiing van het bijenras in Twente zou kunnen betekenen.

Er heersen verschillende meningen over de koninginnetelt wat betreft het te volgen systeem. Spr. vertelde dat een eenmaal opgebouwd systeem, wat eigen geworden is, niet zomaar overboord gezet moet worden, tenzij het natuurlijk niet

bevalt. Het te gebruiken soort is niet moelijk, n.l. de Carnica, onze grijze alpenbij.

Volgens opgedane ervaringen is dit een bijenras, dat het in Nederland prima doet. Ook vererven ze bijzonder goed en de steeklust is minimaal, niettegenstaande dat zal er toch geselecteerd moeten worden. Speciaal dient gelet te worden op de vleugelindex, welke minstens 2,2 moet zijn. Velen verkeren in de waan, dat er niet voldoende controle en toezicht wordt uitgeoefend op ons bevruchtungsstation Schiermonnikoog. Spr. deed de twijfelaars eens goed uit de doeken, dat er behoorlijk toezicht werd en wordt uitgeoefend, zodat er ma deze uiteenzetting geen vuiltje meer aan de lucht was.

Hierna vertoende de heer v. d. Berg een serie door hem zelf vervaardigde zwart-wit en kleurendia's, die aller bewondering afdwongen, niet in het minst enkele fotograferende imkers, die al vast de toezegging deden, het ook te zullen proberen.

Door de aanwezigen werden daarna enkele vragen gesteld, die door spr. uitstekend en op een zeer deskundige wijze werden beantwoord. In het bijzonder kwam naar voren de maten van de roostertjes voor de bevruchtungskastjes, die naar Schiermonnikoog worden gezonden. Aangeraden wordt, deze roostertjes niet zelf te maken, doch te bestellen bij de heer Lohuis, rijwielhandelaar, D 62 te Albergen. De heer Lohuis is voorzitter van de landelijke koninginneteltcommissie. Gebruik dus pertinent geen eigen gemaakte roostertjes. U loopt de kans, dat uw kastjes op Schiermonnikoog geweigerd worden. De heer Oude Wolbers uit Hengelo, beleeft de heer van den Berg een meetapparaatje te sturen voor het nameten van de roostertjes.

De voorzitter dankte hierna de heer van den Berg voor zijn uitermate boeiende en zeer interessante lezing, alsmede voor zijn prachtige dia's en de aanwezigen voor hun aandachtig gehoor.

J. K. H. ALBERTS.

U weet natuurlijk

dat wij alles leveren op het gebied van de bijenteelt tegen de laagst mogelijke prijzen als:

- * Simplex kasten
- * Korven
- * Gereedschappen voor de zwermbehoefden
- * Bussen en flacons voor Uw honing
- * Honingslingers van 2 tot 4 ramen
- * Kunstraat
- * Ramen
- * Blikjes, enz., enz.

Onze uitgebreide prijslijst is reeds klaar. Indien U deze even aanvraagt zenden wij U die gratis toe.

Ook komen wij weer op de te houden bijenmarkten met een ruime sortering bijenmaterialen. Tevens kunt U dan Uw ruwe en zuivere was weer bij ons inleveren tegen kunstraat. Wij maken U er tevens even op attent dat wij alleen kunstraat leveren, gemaakt van 100 procent zuivere inlandse bijenwas.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZN

JUBBEGA (Fr.)

TELEFOON 05165 - 382

SPEURBIJTJES

TE KOOP: prima bijenvolken in korven en op zes ramen, lege uitgebouwde ramen en lege 6-raamskastjes met ramen, nieuw f 4,50. H. Brulleman, Zandpad 42, Breukelen. Telefoon 0 3462-303.

TE KOOP GEVRAAGD voor aspirant-jeugdimmers: enige complete, enkelwandige „Simplex“- of v. d. Veenkasten, geschikt om te reizen. Secr. afd. Bussum en Omstreken, Weth. Königlaan 4, Naarden.

BIJENBOEKEN, tijdschriften, foto's, platen te koop gevraagd. Aanb. met prijs aan W. F. v. Gessel, Hoofdstraat 164-166, Leiderdorp.

TE KOOP: 3 prima bijenvolken in Simplexkastjes; de kasten, 20-raams, ook in prima staat. J. Gijzen, Prins Bernhardstraat 11, Genemuiden, tel. 0 5208-674.

TE KOOP AANGEBODEN: vijf complete Simplex bijenkasten en een honingslinger, in goede staat. Te bevragen: H. G. Mangnus, Vogelfort 14, post Hengstdijk (Zeeland).

Bij voldoende belangstelling van einde mei af Krainer koninginnen AANGEBODEN, bevrucht op eigen bevruchtungsstation, f 12,50; op Schiermonnikoog f 20,—. P. J. Romeyn, Const. Huygenslaan 18, Zeist.

TE KOOP: 26 simplexhoningkamers (binnenbakken) met uitgebouwde raat, 100% „fijn werk“, bij S. v. d. Boomen, Meerveldhoven, Provincialeweg 95, tel. 0 4995-214.

TE KOOP: 1 Simplex- en 1 z.g.a.n. Spaarkast, beide goed bevult en geheel compleet. W. Ligtenberg, Ceramstraat 66, Dordrecht.

AANGEBODEN: een restant imkersart, tegen gered. prijzen (waarvan enkele gloednieuw). Verkoophuis van Imkersbehoefden J. Meijer, v. T. v. Serooskerkenweg 84, Amsterdam-Zuid.

ALSNOG TE KOOP: prima voorjaars- en zomerhoning en geperste kunstraat & f 7,—. Honing minimum 25 kg, franco rembours bij H. W. Jansen, Pluimersdijk, Zelhem (post Halle).

Vervoerverbod bijen uitgebreid

Bij besluit van de Minister van Landbouw en Visserij, nr. J. 715 d.d. 7 april 1960 is het verbod tot vervoer van bijen van en naar enige gemeenten in Zuid-Limburg uitgebreid met de gemeente Geulle.